

С. В. Ротте, Л. В. Іванова, В. Л. Цікановський

Черкаський державний технологічний університет

ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ ОПОВІЩЕННЯ ТА УКРИТТЯ ПЕРСОНАЛУ ТА ВІДВІДУВАЧІВ В ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ ЗАКЛАДАХ ПІД ЧАС ВОЄННИХ ЗАГРОЗ

Публікація аналізує питання оповіщення відвідувачів закладів готельно-ресторанних господарств (ГРГ) про небезпеку та захист шляхом укриття до спеціальних або ж пристосованих приміщень. Функціонування оповіщення та укриття цивільного населення регламентується рядом нормативних актів, в першу чергу Кодексом цивільного захисту України. На початку повномасштабного вторгнення росії ситуація з даними питаннями була критична. Для закладів ГРГ, розташованих в межах населених пунктів, для оповіщення персоналу та відвідувачів про повітряну тривогу потрібно використовувати сирени, мобільні додатки та месенджери, інтернет мапи. Саме ці засоби є основним джерелом оповіщення про можливі загрози. Заклади ГРГ, розташовані за межами населених пунктів, де не встановлені сирени, і можлива відсутність мобільного зв'язку, повинні бути обладнані сигнально-звучомовними пристроями, електронними інформаційними табло. Також для оповіщення використовується телерадіомовлення. Після отримання інформації про небезпеку цивільне населення має забезпечитись в укритті. З оповіщенням та фондом захисних споруд цивільного захисту (ЗСЦЗ) для закладів ГРГ, розташованих в місті, проблем немає. Для таких закладів в якості укриттів використовуються спеціально обладнані ЗСЦЗ, розташовані неподалік. Адміністрація РГР повинна повідомляти відвідувачів та персонал про найближчі пункти ЗСЦЗ, а також заключати з відповідальними за ці споруди договори. Це необхідно для того, щоб мати гарантію, що відповідна споруда прийме під свій захист необхідну кількість людей. В Черкаській області не проводились облаштування сховищами закладів сфери відпочинку, що розташовані за межами міст за роки активної фази російсько-української війни. Власникам господарств рекомендується встановити найпростіші захисні споруди та технічно облаштувати систему оповіщення про небезпеку в таких закладах.

Ключові слова: цивільний захист, оповіщення, сховища, укриття, готельно-ресторанні господарства.

Постановка проблеми та її актуальність. Система цивільного захисту в нашій державі в першу чергу передбачає оповіщення населення про небезпеку та його захист шляхом укриття до спеціальних або ж пристосованих приміщень. Ці засоби мають бути передбачені в місцях перебування людей, також це стосується й закладів готельно-ресторанних господарств (ГРГ). На початку повномасштабного вторгнення росії в Україну забезпечення системами оповіщення та укриття таких господарств було реалізовано досить слабо, оскільки на надійне забезпечення господарств засобами цивільного захисту звертали увагу недостатньо. Це також вимагає досить великих капіталовкладень, особливо облаштування укриттів. Але з часом ситуація змінилася, оскільки однією з умов конкурентоздатності готельного бізнесу є потреба в безпеці відвідувачів та персоналу. Саме тому цікаво дослідити, як змінилась ситуація через три роки від початку повномасштабного вторгнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Готельно-ресторанні господарства в умовах війни мають справлятися з багатьма викликами. В роботі А.В. Мокрого та Л.М. Чепурди [1] розглядаються ключові тенденції для таких господарств та сфери туризму в Україні. Це в основному посилення безпеки відвідувачів та персоналу закладів відпочинку, підвищення автономності цих закладів. В роботі Р.А. Мухи [2] для готельно-ресторанної сфери запропоновано будувати «Павутину»

конкурентоспроможності закладу». Побудова такої «павутини» дозволить визначити сильні та слабкі сторони підприємств, порівняти наявні переваги із конкурентами та сформувати стратегію підвищення конкурентоспроможності закладів, та визначити конкретні напрямки вдосконалення підприємства. Знову ж таки, саме безпека є пріоритетним напрямком розвитку галузі. В перспективі сфера готельно-ресторанного бізнесу України має розвиватися у післявоєнний період через підвищений інтерес до місць післявоєнних локацій, місць військової звитяги. В роботі Чернишової Л.І. [3] розглянуті ризики підприємств під час війни. Це ризики окупації, колабораціонізму, матеріальних втрат, втрати ключового персоналу, фінансові ризики. За наведеною діаграмою структури збитків, завданих різним сферам України через війну, культурна та туристична сфери складають 2 %.

Метою статті є аналіз стану забезпечення засобами оповіщення та захисними спорудами готельно-ресторанних господарств Черкаської області за роки повномасштабного вторгнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Кодексі Цивільного захисту України [4] є глава 6 «Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту» та глава 7 «Укриття населення в об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту та евакуаційні заходи».

Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій відбувається комплексно, але громадяни

мають вчасно отримувати сигнали про небезпеку в зручний для сприйняття спосіб. В основному оповіщення населення відбувається за допомогою сигнально-гучномовних пристроїв та електронних інформаційних табло, спеціальних засобів сповіщення або мобільних пристроїв.

Крім Кодексу ЦЗ щодо оповіщення цивільного населення про небезпеку існує нормативна база як з кінця 2010х рр. [5; 6], так і документи, прийняті вже після вторгнення росії [7; 8].

На початку повномасштабного вторгнення робота сирен та гучномовців була налагоджена досить слабо, оскільки існували застарілі технічні засоби, яким було близько 50 років. Мобільних додатків ще не було. Тому населення перебувало в напрузі. Навіть готельно-ресторанний бізнес не міг повноцінно функціонувати через цю напругу, не дивлячись на велику кількість переселенців з областей, де почалися активні бойові дії.

Сирени, мобільні додатки та месенджери, інтернет мапи є основними засобами оповіщення цивільного населення [9]. Набагато рідше громадяни дослухаються до телебачення та радіо.

Сирени зараз встановлені на різних об'єктах великих міст, їх можна встановлювати всередині приміщень, в тому числі й у готелях, закладах харчування. Зараз ці засоби доступні й недорогі, один сповіщувач коштує від 700 грн. Для певних приміщень готелів та закладів харчування необхідно розраховувати їх кількість в залежності від архітектурного планування приміщень.

Мобільні додатки, такі як «Повітряна тривога», вже набули великої популярності завдяки їх можливості повідомляти про небезпеку користувачам в режимі реального часу. Мобільні оператори також використовують SMS для сповіщення громадян. Їх зараз є досить велика кількість і вони можуть задовольнити будь-якого власника смартфона.

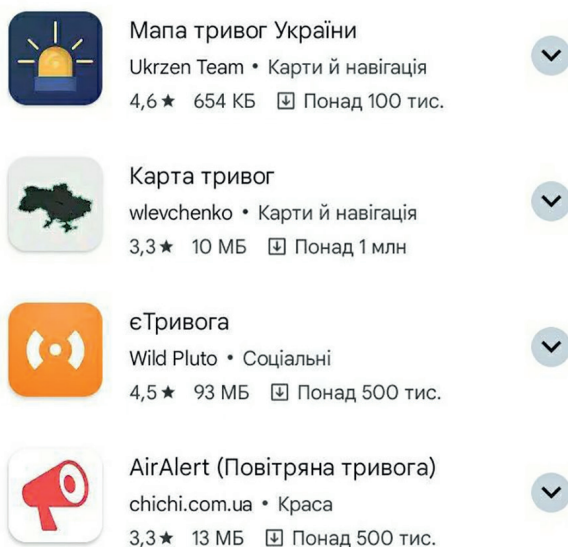

Рисунок 1 – Приклад можливих мобільних застосунків-сповіщувачів про повітряну тривогу для Android

Месенджери, такі як Telegram і Viber, також використовуються для сповіщення людей. Для отримання перевіреної інформації необхідно користуватись офіційними каналами в цих месенджерах. Тут надається інформація про початок і відбій повітряної тривоги, яка саме небезпека загрожує на цей час, а також надаються рекомендації щодо безпеки під час тривоги. Особливою перевагою цих платформ є можливість передавати повідомлення навіть за умов слабого інтернет-з'єднання. Але тут можливі технічні збої. Також треба відмітити, що месенджер Telegram, де міститься велика кількість каналів, що попереджають про повітряну тривогу та рух повітряної зброї, є продуктом впливу держави-агресора. Тому необхідно шукати надійніші джерела інформації.

Після отримання інформації про небезпеку цивільне населення має забезпечитись в укритті.

Кодекс ЦЗ України оперує терміном «захисні споруди цивільного захисту» (ЗСЦЗ). До них відносяться:

- сховища (це герметичні споруди, у яких протягом певного часу створюються умови, що унеможливають вплив на людину небезпечних факторів);
- протирадіаційні укриття (це негерметичні споруди, у яких створюються умови, що унеможливають вплив на тих, хто в них переховується, іонізуючого опромінення в разі радіоактивного забруднення місцевості та дії звичайних засобів ураження);
- швидкоспоруджувані захисні споруди (основна їхня особливість, що вони можуть бути зведені у вкрай стислі строки в разі нагальної потреби сховатися від загрози).

Сховища можуть використовуватися також як споруди подвійного призначення. У мирний час вони мають конкретне функціональне призначення (підземні переходи між станціями, паркінги, тунелі), а у воєнний – використовуватися для укриття людей.

В перші дні повномасштабного вторгнення ЗСЦЗ теж не були добре підготовлені. Цивільне населення під час сигналу повітряної тривоги спускалося до підвальних приміщень житлових будинків. Згодом в містах змогли налагодити роботу великих сховищ та укриттів, зробили доступною інформацію для населення щодо їх розташування та місткості, тобто кількості людей, яку ці споруди здатні вмістити. За облаштування ЗСЦЗ відповідають місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, суб'єкти господарювання та інші юридичні особи.

Що стосується готельно-ресторанних господарств, які знаходяться у великих населених пунктах, при відсутності власних пристосованих під захисні споруди приміщень, необхідно як мінімум повідомляти відвідувачів та персонал про найближчі пункти ЗСЦЗ, а також заключати з ними договори для надійності. Набагато важче вирішувати питання укриття під час небезпек при відсутності готового сховища в закладах, які розташовані за межами великих населених пунктів. Тут вже є потреба облаштувати захисні споруди біля таких закладів. Що стосується об'єктів ГРГ Черкаської області, на яких здійснювалися

Рисунок 2 – Приклад найпростіших надземних захисних споруд

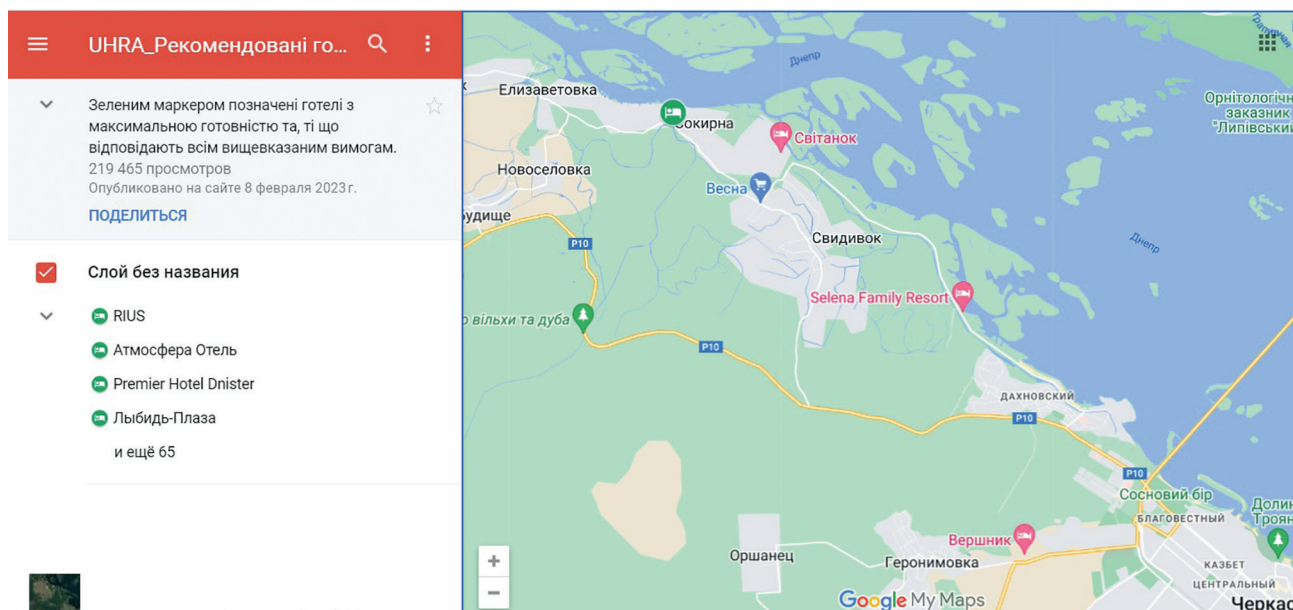

Рисунок 3 – Приклад сайту [10] з вказівкою про забезпечення ГРГ Черкаської області засобами безпеки

б відповідні добудови ЗСЦЗ за останні три роки війни, такої інформації в Головному управлінні ДСНС Черкаської області знайти не вдалося. А саме в ньому надається дозвіл на прийняття в експлуатацію таких споруд.

Власники ГРГ, особливо тих, що розташовані далеко від доступного фонду ЗСЦЗ мають облаштувати хоча б найпростіші захисні споруди. Для скорочення витрат можна запропонувати або надземні, або підземні модульні укриття, які зараз реалізуються підприємствами України. Вартість готових споруд, які пропонуються українськими виробниками, стартує від 1,5 млн грн (рис. 2).

Також важливою для закладів готельно-ресторанних господарств є їх автономність, а особливо це

стосується їх пристосованості під час відключень світла.

Оскільки безпека людей є першочерговим завданням для власників готельно-ресторанних господарств, наявність тих чи інших переваг закладу має бути задекларовано в «інформаційному листку» про нього, наприклад на сайті закладу.

Є тематичні ресурси, які містять подібну інформацію.

Висновки. Безпека клієнтів закладів ГРГ та їх персоналу є першочерговою задачею. Якщо з засобами оповіщення про повітряну тривогу проблем не виникає, з фондом ЗСЦЗ проблеми є. На Черкащині немає прикладів, де в закладах сфери відпочинку були б облаштовані хоча б швидкосторуджувані захисні споруди.

Список використаних джерел:

1. Мокрий А.В., Чепурда Л.М. Аналіз стану та сучасних тенденцій розвитку вітчизняних підприємств готельного господарства. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. 2024. № 3 (13). С. 57–61. DOI: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.3\(13\).2024.9](https://doi.org/10.32782/2708-4949.3(13).2024.9)
2. Муха Р.А. Вплив війни на заклади готельно-ресторанної сфери та їх конкурентоспроможність. *Економіка та держава*. 2022. № 8. С. 72–76. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.8.72>
3. Чернишова Л.І. Особливості управління ризиками в умовах дії воєнного стану: моделі поведінки сучасних підприємств. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету: збірник наукових праць*. 2024. № 3–4 (316–317). С. 126–136. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-3-4-316-317-126-136>
4. Кодекс цивільного захисту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#n570> (дата звернення: 17.12.2024).
5. Розпорядження КМУ від 31 січня 2018 р. № 43-р «Про схвалення Концепції розвитку та технічної модернізації системи централізованого оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.12.2024).
6. Наказ МВС України від 05.11.2018 № 884 «Про затвердження технічних вимог до загальнодержавної автоматизованої системи централізованого оповіщення». URL: <https://dsns.gov.ua/upload/1/6/1/9/5/2019-5-22-884-05-11-2018.pdf> (дата звернення: 17.12.2024).
7. Наказ МВС України від 31.10.2022 № 696 «Про затвердження Порядку оперативного інформування населення з використанням сервісу ширококомовного передавання повідомлень операторів мобільного зв'язку». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1349-22#Text> (дата звернення: 17.12.2024).
8. Постанова КМУ від 29.03.2024 № 355 «Деякі питання функціонування загальнодержавної автоматизованої системи централізованого оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/355-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення 17.12.2024).
9. Сороковиков М.С., Ротте С.В. Порівняльний аналіз систем оповіщення цивільного захисту в Україні, Великій Британії, Ізраїлі. Збірник доповідей XVI Міжнародної науково-методичної конференції Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» «Безпека людини у сучасних умовах». 6–7 грудня 2023 р. Харків, 2024. С. 31–33. URL: <http://web.kpi.kharkov.ua/safetyofliving/wp-content/uploads/sites/171/2024/12/Collection-bzhdl-2024.pdf>
10. UHRA Рекомендовані готелі під час екстрених вимкнень. URL: https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1ONf6qbqWlafLJcb_Wp84qZeZ6EKcP48&g_ep=CAISBjYuNDYuMRgAIN1iQgJVQQ%3D%3D&g_st=ic&ll=49.84188559999999%2C24.02504460000001&z=12 (дата звернення: 17.12.2024).

References:

1. Mokryi A. V., Chepurda L. M. (2024) Analiz stanu ta suchasnykh tendentsii rozvytku vitchyznianskykh pidpriemstv hotelnoho hospodarstva. *Innovatsii ta tekhnologii v sferi posluh i kharchuvannia*, no. 3 (13), pp. 57–61. DOI: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.3\(13\).2024.9](https://doi.org/10.32782/2708-4949.3(13).2024.9)
2. Mukha R. A. (2022) Vplyv viiny na zaklady hotelno-restoranoi sfery ta yikh konkurentospromozhnist. *Ekonomika ta derzhava*, no. 8, pp. 72–76. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.8.72>
3. Chernyshova L. I. (2024) Osoblyvosti upravlinnia ryzykamy v umovakh dii voiennoho stanu: modeli povedinky suchasnykh pidpriemstv. *Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu: zbirnyk naukovykh prats*, no. 3–4 (316–317), pp. 126–136. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-3-4-316-317-126-136>
4. Kodeks tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#n570> (accessed December 17, 2024).
5. Rozporiadzhennia KМУ vid 31 sichnia 2018 r. No. 43-r “Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku ta tekhnichnoi modernizatsii systemy tsentralizovanoho opovishchennia pro zahrozu vynyknnennia abo vynyknnennia nadzvychainykh sytuatsii”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2018-%D1%80#Text> (accessed December 17, 2024).
6. Nakaz MVS Ukrainy vid 05.11.2018 № 884 “Pro zatverdzhennia tekhnichnykh vymoh do zahalnodержavnoi avtomatyzovanoi systemy tsentralizovanoho opovishchennia”. Available at: <https://dsns.gov.ua/upload/1/6/1/9/5/2019-5-22-884-05-11-2018.pdf> (accessed December 17, 2024).
7. Nakaz MVS Ukrainy vid 31.10.2022 No. 696 “Pro zatverdzhennia Poriadku operatyvnoho informuvannia naselennia z vykorystanniam servisu shyrokomovnoho peredavannia povidomlen operatoriv mobilnoho zviazku”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1349-22#Text> (accessed December 17, 2024).
8. Postanova KМУ vid 29.03.2024 No. 355 “Deiaki pytannia funktsionuvannia zahalnodержavnoi avtomatyzovanoi systemy tsentralizovanoho opovishchennia pro zahrozu vynyknnennia abo vynyknnennia nadzvychainykh sytuatsii”. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/355-2024-%D0%BF#Text> (accessed December 17, 2024).
9. Sorokovikov M. S., Rotte S. V. (December 6-7, 2023) Porivnialnyi analiz system opovishchennia tsyvilnoho zakhystu v Ukraini, Velykii Brytanii, Izraili. Zbirnyk dopovidei KhVI Mizhnarodnoi nauково-metodychnoi konferentsii Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «Kharkivskiy politekhnichnyi instytut» «Bezpeka liudyny u suchasnykh umovakh». Kharkiv. Pp. 31–33. Available at: <http://web.kpi.kharkov.ua/safetyofliving/wp-content/uploads/sites/171/2024/12/Collection-bzhdl-2024.pdf>
10. UHRA Rekomendovani hoteli pid chas ekstreynykh vymknen. Available at: https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=1ONf6qbqWlafLJcb_Wp84qZeZ6EKcP48&g_ep=CAISBjYuNDYuMRgAIN1iQgJVQQ%3D%3D&g_st=ic&ll=49.84188559999999%2C24.02504460000001&z=12 (accessed December 17, 2024).

Serhii Rotte, Larisa Ivanova, Volodymyr Tsikanovskyi
Cherkasy State Technological University

**SOLUTIONS FOR NOTIFICATION ISSUES AND SAFETY
FOR STAFF AND VISITORS IN HOTELS
AND RESTAURANTS AGAINST WARFARE THREATS**

This study analyzes the issue of notifying visitors of hotel and restaurant businesses (HRB) about threats and ensuring their safety by sheltering in special or adapted premises. Alerting and sheltering the civilian population is regulated by a number of normative acts, primarily by the Code of Civil Protection of Ukraine. At the beginning of the full-scale russian invasion, the situation related to the safety issues during warfare was critical. For HRBs located within populated areas, sirens, mobile applications and messengers, and internet maps are widely used to notify staff and visitors about an air alarm. These tools are the main source of warning about possible threats. HRE located outside populated areas, where sirens are not installed and where mobile communication is unstable, should be equipped with signaling and loudspeaker devices, electronic information boards. Radio broadcasting may also serve to transmit warning messages. Upon receiving information about the danger, the civilian population must proceed to a shelter. HRBs located in cities experience no problems with notification or civil protection structures fund (CPSF). For such institutions, specially equipped shelters located nearby serve as shelters. The HRB management should inform visitors and staff about the nearest CPSF locations, as well as conclude contracts with those responsible for these structures. This is a necessary measure to guarantee that the appropriate building will accept the required number of people under its protection. In the Cherkasy region, provision of shelter facilities for recreation businesses located outside the cities was absent during the years of the active phase of the russian-ukrainian war. HRB owners are recommended to install primitive protective structures and to technically equip a hazard warning system in their establishments.

Keywords: civil protection, alerts, shelters, hotel and restaurant businesses.

Статтю подано до редакції 15.01.2025